

Indicadors sobre l'èxit educatiu a Catalunya

El capítol inicial d'indicadors estadístics sobre *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2016* té per objectiu oferir una visió panoràmica sobre la situació de l'educació al nostre país, a partir de la revisió evolutiva de diferents indicadors clau, que reflecteixen algunes de les principals tendències en les quals està immers el nostre sistema educatiu.

Hi ha tendències que, encara que estiguin en constant transformació, no són noves, perquè ja estaven presents amb més o menys intensitat en la primera edició de l'*Anuari* l'any 2005. El perfeccionament del currículum escolar, la millora dels resultats acadèmics dels alumnes o la consolidació de l'oferta de formació professional, per exemple, si bé s'han pogut veure reforçats per mesures recents, que no existien en la darrera edició de l'*Anuari*, com ara el Programa Intensiu de Millora (PIM) als instituts (2013), l'aprovació dels decrets d'ordenació de l'educació primària i secundària (2015) o la **Llei** de formació i qualificació professionals (2015), per citar alguns exemples, són tendències que ja estaven instal·lades en el nostre sistema educatiu fa més d'una dècada. En aquesta línia, per exemple, també hauríem de situar les tendències de fons, no tan sols en l'educació formal, sinó també en l'educació no formal i informal, relacionades amb els processos de transformació social, cultural i tecnològica (globalització, progrés tecnològic, etc.), que des de fa anys estan modificant no tan sols les relacions socials, sinó també els processos d'ensenyament-aprenentatge.

En canvi, hi ha altres tendències, fortament condicionades pels principals canvis que ha experimentat la política educativa i la conjuntura social i econòmica en els darrers anys, que són més recents, que representen ruptures reals de tendències anteriors (amb canvis de paradigma inclosos), i que expliquen algunes de les transformacions estructurals que està experimentant el nostre sistema educatiu en l'actualitat.

Un primer factor de transformació del nostre sistema educatiu té a veure amb el desplegament de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC), que, entre altres aspectes, ha consolidat canvis importants en la governança, l'organització i l'avaluació dels centres, amb un reforçament de la seva autonomia organitzativa i pedagògica. El nou decret de plantilles (2014), per exemple, que en l'edició anterior de l'*Anuari* no existia, ha estat una de les mesures recents que consolida aquesta tendència.

Un segon factor de transformació, que tampoc no existia en l'anterior edició de l'*Anuari*, té a veure amb l'aprovació de la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE), que incorpora canvis estructurals, entre d'altres, per exemple, en la integració del sistema i en els itineraris formatius dels alumnes o en la centralització del sistema educatiu. Tot i que, per ara, se n'ha intentat minimitzar el desplegament, la supressió dels Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI) (2014), que, en el cas de Catalunya, s'han substituït pels Programes de Formació i Inserció (PFI), o el control de l'Estat sobre la determinació dels currículums i dels sistemes d'avaluació, per exemple, amb l'aprovació del Reial decret 1058/2015, de 20 de novembre, pel qual es regulen les característiques generals de les proves de l'avaluació final d'educació primària (2015) o del Reial decret 310/2016, de 29 de juliol, pel qual es regulen les avaluacions finals d'educació secundària obligatòria i de batxillerat (2016), són canvis que ja s'han deixat veure. En el marc d'aquest procés de centralització, també cal destacar la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalitza-

ció i sostenibilitat de l'Administració local (LRSAL) (2013), que tampoc s'havia aprovat en l'anterior edició de l'*Anuari*, i que introdueix limitacions en el paper actiu dels ajuntaments en el desenvolupament de la política educativa i que, amb la voluntat d'evitar *duplicitats*, altera els abordatges basats en la coresponsabilitat de les diferents administracions.

I, finalment, un tercer factor de transformació, que ha condicionat enormement el nostre sistema educatiu en els darrers anys, és la crisi econòmica. La crisi econòmica no tan sols ha afectat les condicions d'educabilitat de molts infants i les seves famílies, a causa de la precarització de la seva situació socioeconòmica, sinó que també ha condicionat fortament la inversió pública en educació i conseqüentment també la capacitat de les administracions educatives de desplegar polítiques públiques en matèria d'educació. Les mesures de reducció del dèficit públic i de contenció del deute, consolidades jurídicament a partir de l'aprovació de la reforma constitucional de l'article 135, i posteriorment de la Llei 2/2012, de 27 d'abril, d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera, i del Reial decret llei 14/2012, de 20 d'abril, de mesures urgents de racionalització de la despesa pública en l'àmbit educatiu, han tingut un impacte significatiu en la provisió educativa en els darrers anys. D'una tendència clarament expansiva de la política educativa s'ha passat a un període de quatre anys de retracció, que actualment comença a revertir-se novament.

En el marc de la revisió periòdica dels indicadors que ja fem en cada edició de l'*Anuari*, l'objectiu de l'edició d'enguany és, sobretot, reflectir amb dades aquests canvis de tendència dels darrers anys. Aquesta aproximació es pot fer especialment amb l'impacte de la crisi econòmica, no tan sols perquè genera canvis més objectivables en termes d'indicadors estadístics, sinó també perquè, tot i la lentitud dels canvis estructurals, el temps transcorregut des del seu inici ja permet copsar i començar a dimensionar el seu impacte. Convé recordar, a més, que aquesta revisió d'indicadors està molt condicionada, com sempre, per

la disponibilitat de dades estadístiques i pel grau d'actualització periòdica de les diferents fonts disponibles.

Cal afegir, a més, com a nota positiva, que en aquesta edició de l'*Anuari*, per primer cop, el Departament d'Ensenyament ha proporcionat microdades per enriquir les anàlisis fetes, específicament sobre els resultats dels alumnes en les proves de competències de 2012, 2015 i 2016.

Més enllà de destacar els canvis de tendència, aquesta edició del capítol d'indicadors dona continuïtat a l'aproximació conceptual ja desenvolupada en l'*Anuari 2011* i l'*Anuari 2013*: per un costat, entén l'educació des d'una perspectiva àmplia, no restringida únicament a l'àmbit del sistema educatiu formal, sinó també al d'altres sistemes educatius, no formals i informals, més enllà de l'escola (família, lleure, cultura, etc.), i, per l'altre, analitza el fenomen de l'èxit educatiu des de les seves diferents dimensions, a partir d'indicadors relacionats amb el *rendiment acadèmic* (graduació, per exemple), però també amb l'*equitat* (segregació escolar, per exemple), l'*adhesió educativa* (escolarització preobligatòria i postobligatòria, per exemple), la *transició educativa* (transició escola-treball, per exemple) i l'*impacte educatiu* (desenvolupament social, econòmic i cultural, per exemple).¹ S'intenta, doncs, aportar una aproximació comprensiva de l'èxit educatiu.

Precisament, el primer apartat del capítol fa esment d'aquesta concepció més convencional de l'èxit educatiu, la del rendiment acadèmic, amb els indicadors que habitualment s'utilitzen per analitzar els resul-
.....

1. Tal com vam exposar en l'*Anuari 2011*, concebem l'èxit educatiu des de cinc perspectives diferents. En primer lloc, l'èxit educatiu remet al *rendiment acadèmic*, i la seva millora exigeix fomentar que l'alumnat adquireixi adequadament els aprenentatges que pertoquin en cada etapa educativa i que promocioni acadèmicament fins a assolir, a ser possible, nivells d'instrucció superiors. En segon lloc, la millora de l'èxit educatiu necessita garantir l'*equitat educativa*, tot promovent la igualtat d'oportunitats en l'accés i en l'aprofitament dels recursos educatius, evitant que l'origen social condicioni les trajectòries educatives dels individus i fomentant la cohesió social. Alhora, en tercer lloc, la millora de l'èxit educatiu comporta reforçar l'*adhesió educativa*, tot afavorint

tats del sistema educatiu (apartat 1). La resta d'apartats, però, se centren a analitzar la resta de dimensions i també les relacions que aquestes estableixen amb els resultats del sistema, com a factors que condicionen aquests resultats: els condicionants d'origen (apartat 2), els condicionants de sistema (apartat 3) i els condicionants de destí (apartat 4). No es pot valorar l'èxit educatiu al nostre país sense tenir en consideració, a més del rendiment acadèmic, el comportament que tenim en relació amb aquests condicionants.

.....

una identificació i vinculació positiva dels individus amb l'àmbit educatiu i atorgant sentit a l'acte de formar-se. Així mateix, en quart lloc, la millora de l'èxit educatiu també implica treballar la *transició educativa*, tot acompanyant els individus al llarg de la seva trajectòria formativa i consolidant la seva permanència i trànsit en el marc dels diversos sistemes educatius. I finalment, en cinquè lloc, la millora de l'èxit educatiu requereix fomentar l'*impacte* i el *retorn* de la inversió en educació, tot garantint el desenvolupament integral dels individus i de les societats en el seu conjunt, promovent l'aprofitament del capital educatiu i estimulant que la població inverteixi en la seva formació. Per aprofundir sobre la delimitació conceptual de l'èxit educatiu, podeu consultar: FERRER, G.; ALBAIGÉS, B. (2012). «Indicadors de l'educació a Catalunya». A: MARTÍNEZ, M.; ALBAIGÉS, B. (dir.). *Estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011*. «Polítiques», 75. Barcelona: Fundació Jaume Bofill; o també ALBAIGÉS, B. (coord.) (2008). *Cap a la promoció de polítiques integrades de millora de l'èxit escolar*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Document inèdit.

